
Izdelava akcijskega plana vodnogopodarskega načrta povodij z uporabo tehnike rotacij skupin

Author(s): Lidija GLOBEVNIK

Source: *Urbani Izziv*, Vol. 9, No. 2, Urbanizacija in varstvo okolja / Urbanisation and Environmental Protection (december 1998), pp. 96-99

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

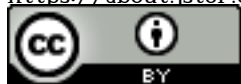
Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180100>

Accessed: 02-09-2025 14:28 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Lidija GLOBEVNIK

Izdelava akcijskega plana vodnogospodarskega načrta povodij z uporabo tehnike rotacij skupin

1. Uvod in opis tehnike

V postopkih izdelave načrtov urejanja povodij (*Catchment Management Plan*), kot jih opredeljujejo tudi smernice o vzpostavitvi okvira za delovanje na področju vodne politike komisije Evropske skupnosti (*Water framework directive – com (97) 49*), je predvidena izdelava akcijskega plana. V postopke izdelave akcijskega plana v okviru načrta urejanja povodij, ki jih v Sloveniji imenujemo *Vodnogospodarski načrti povodij*, naj bi bili vključeni strokovni in upravni delavci (državna in lokalna raven), pa tudi nevladne organizacije in posamezniki, ki jih zanima problematika politike v zvezi z vodami (Globevnik 1997). V pilotnem projektu, Vodnogospodarskem načrtu povodij – Načrtu ureditve povodja Kokre, ki je potekal med leti 1996 in 1998, smo vzorec plana izdelali s pomočjo skupinskih delavnic. Uporabili smo metodo 'tehnike rotacije skupine' (Krumpe & McCoy 1995). Delo smo organizirali s pomočjo 'tabele problemov in akcij', s katero smo vrednostno opredelili razmere in ciljna stanja. Vsebina 'tabele problemov in akcij' je bila razdeljena na štiri teme: kakovost vode, količina vode, fizične (ekomorfološke) lastnosti vodnega sistema ter ogrožanje. Oblikovali smo štiri skupine. Vsaka skupina je začela z analizo enega izmed sklopov in se nato premaknila ('rotirala') do drugega sklopa. Tu je najprej pregledala opise, ki jih je naredila predhodna skupina, nato pa dopolnila vsebino in jo razširila. Na ta način se je vsak član delavnice seznanil z delom in mislimi drugih ter dodal svoje poglede. Vsebi-

ne so člani tako predvsem dopolnjevali in minimalno podvajali. Vodja naloge je do druge delavnice pripravil sintezo (integriranje vsebin) in sistematiziral vsebine. Na naslednjih dveh delavnicah so vsebino preverili in dopolnili. Tabela 1 podaja izsek končnega rezultata (Vodnogospodarski inštitut, 1998).

2. Sestava skupine

Pri delu so sodelovali strokovnjaki, ki so bili vključeni v projekt, drugi eksperti, predstavniki javnih služb na povodju, predstavniki nevladnih organizacij in upravni delavci. Vabljeni so bili tudi predstavniki lokalnih skupnosti, vendar se žal delavnic niso udeležili. Sodelovale so vodnogospodarska, naravovarstvena in komunalna javna služba. Od strokovnjakov so sodelovali biologi, krajinarji, hidrologi, hudourničarji, hidrogeologi, ekologi, geografi, urbanisti.

Sledil je drugi korak, izdelava predlogov akcij, opredelitev njihovih pozitivnih in negativnih vidikov in potencialnih nosilcev akcij. Ocenjeni so bili stroški in pripravljen terminski plan.

Delni rezultati kažejo, da se nekateri problemi pojavljajo v več sklopih. Za isti problem so se pojavili lahko številni predlogi akcij z različnimi cilji. To je posledica kompleksnosti vodnega sistema. Kakovosti vode na primer ne moremo ločiti od količin in fizičnih (ekomorfoloških) lastnosti vodnega sistema. Količine vode in fizič-

ne lastnosti pa so tudi bistveni dejavniki ogrožanja človeških dobrin in vodnih ekosistemov (če je vode premalo, če odtočni režim nima ustrezne dinamike, če se habitate fizično uničuje).

3. Nadaljevanje procesa

V nadaljevanju procesa delitev na segmente ni bila več potrebna. Segmenti so nam služili predvsem kot vmesna shema in orodje za 'brain storming'. Naslednji metodološki korak je bil natančna definicija ciljev, namenov in akcij, ki so pripisani problemu. Pri delu na prvi delavnici je namreč pozornost namenjena imenovanju problemov, medtem ko so cilji velikokrat izraženi kot nameni akcij, akcije pa kot cilji. Tega nikakor ne ocenjujemo kot slabost prve delavnice; nasprotno, s tem omogočimo večji prostor idejam. Sistematično nato vpeljemo v drugo delavnico, ko udeleženci poznajo probleme in ko smo seznanjeni z videnji in načini razmišljanja skupine.

4. Analiza dela in opis primernosti metode

Uporabljena metoda je dala hiter pregled stanja in opredelitve problemov. Globalni problemi/ cilji/ namen/ opcije akcij/ ... so ohranjanje vodnega prostora, revitalizacija meandrov, sonaravne ureditve, aktiviranje nekdanjih retencij in poplavnih površin, vzdrževanje naravnega pretoka voda in plavin ter nadzor režima z rednim vzdrževanjem objektov. Nato smo izpostavili ključne lokalitete in kritične točke, kjer so možne konkretne akcije z jasnimi cilji.

Analiza načina formulacije problema in odziva nanj v skupini poudarja naslednjo opredelitveno lestvico problemov (in s tem konfliktov). V prvo kategorijo sodijo problemi, ko so pritegnili takojšnjo in največjo pozornost. To so problemi komunalnih in industrijskih odplak ter zbiranja in

Preglednica 1: Delni rezultati in analiza dela prve delavnice

PROBLEMSKI SKLOP KAKOVOST VODE:	
PROBLEM	CILJ
Odlagališča odpadkov :Tenetiše	zmanjšati vpliv na okolje
Črna odlagališča odpadkov (Jezersko, vode)	odstranitev ali sanacija
Komunalne in industrijske odpadne vode	ureditev kanalizacije
Gnojišča, greznice	preprečiti onesnaževanje
Obrežna vegetacija (zaščitni pasovi)	vzpostavitev pasov ob vodotokih
Neosveščenost prebivalstva	sprejem ustrezne zakonodaje
Regulacija Kokre,odvzem vode za ribnike Brdo	odvzem vode prilagoditi ekologiji
Intenzivno kmetijstvo	omejitev vnosa kemikalij
Ribogojnice in vnos tujerodnih vrste rib	določitev Qes, čistilni sistemi, presoja vnosa
Vodni viri	varovanje, ustrezno financiranje
PROBLEMSKI SKLOP KOLIČINE VODE:	
PROBLEM	CILJ
Visoki pretoki vode in plavin	kontrola ekstremov
Nizki pretoki, Ekološko sprejemljiv pretok(Qes)	določitev Qes, kontrola odvzemov vod in ustrezno gospodarjenje na celotnem povodju
monitoring količin	vzpostavitev ustreznega monitoringa
podzemne vode	določitev bilance
ribniki Brdo	odvzem vode prilagoditi razmeram
Blatnik, Belica, Suha, Bašeljski potok	zagotoviti vodni kontinuum
Jezersko, Planšarsko jezero	preprečitev upadanja vode (presušitve)
PROBLEMSKI SKLOP FIZIČNE (EKOMORFOLOŠKE) LASTNOSTI:	
PROBLEM	CILJ
Zaplavljanje pregrad	vzpostaviti naraven pretok plavin, nadzor
Meandri	ohranitev obstoječih in revitalizacija
Poplavne in retencijske površine	ohranjanje obstoječih in revitalizacije
Mlinščice	vklučitev v režim toka (razporejanje količin)
Jezovi, pragovi, obrežne zgradbe	redno vzdrževanje objektov na vodah
Odvodnja naselij	kontrola odvoda meteornih vod, zadrževanje
Vodonosniki	zaščita kakovosti in količin
Vodni in obvodni biotopi	stabilnost z raznolikostjo
Male hidroelektrarne	zaščita naravnih vodotokov, uskladitev rabe na državnem nivoju
Hidromeliracija Tenetiše	sonaravna ureditev
Jezero Črnavavarstvo	
Oljarica Kranj	preprečitev zasipavanja struge, kontinuum
Bobovek	sonaravna ureditev
PROBLEMSKI SKLOP OGROŽENOST	
PROBLEM	CILJ
Visoke vode in prodonosnost	zagotovitev prostora za te pojave
Onesnaženje in kakovost vode	ohranjanje, izboljšanje, sanacija
Ogroženost človeških dobrin	coniranje vodnega prostora
Ogroženost obstoječih varovalnih objektov	redno vzdrževanje
Premajhen obvodni prostor	večji prostor za zaščito kakovosti in količin
Jezersko	povečanje varnosti
Bolnica Golnik	ureditev odvodnje
Kanjon Kokre v Kranju	sanacija razmer

Preglednica 2: Primer tabele problemov in akcij, povodje KOKRE (delavnice 8. 10. 1997, 28. 10. 1997, 4. 11. 1997)

PROBLEM	CILJI (neposreden cilj)	NAMEN (splošen ali bolj izdelan)	AKCIJE (predlog aktivnost)	PREDNOST AKCIJE (kaj je v prid akciji)	SLABOST AKCIJE (kaj je prepreka akciji)	INICIATIVA (NOSILEC AKCIJE)	STROŠKI	TERMINSKA OPREDE- LITEV (za predlog akcij/ sicer potrebna stalna prisot- nost
Hidrološki režim: Kokra sp. del Blatnik Belica Bašeljki potok Suha (Predoslje) Bela	ohranitev naravnega vodnega režima	Izboljšanje ekoloških pogojev v vodotokih – varstvo vrst in kakovosti vode	• Določitev Qes • Urediti čiščenje odpadnih vod • Kontrola (pogoji rabe) odvzemov • iustrezna izvedba odvzemnih objektov • vzpodbujanje hidrološke funkcije gozda • ureditev razmer na Brdu	znani strokovni postopki GGN-podpora hidrološki funkciji gozda	Izdani pogoji rabe vode za Brdo manjkajoči podatki o hidrologiji	MOP RZS- RD LS (lokalne sk.) INŠPEKC IJE RS- Protokol	nekaj mio. SIT	2-4 leta hitra izvedba
Točkovne prekinitve toka vode v strugi Kokra	spoštovanje minimalnega ekološkega pretoka	Vzpostavitev vsaj minimal- ne ekološke povezave (kontinuitete) vodotoka – varstvo narave	• študija Qes na lokacijah • določitev pogojev rabe	znana metodologija		koncesio- narji, MOP,	nekaj mio. SIT	2 leti
večanje potreb po pitni vodi in razpršena raba	racionalizacija porabe nadzor nad rabo vodnih virov (kontrola odvzema)	večje nizke in srednje vode v vodotokih	• določitev bilance podzemnih vod ustrezna cenovna politika (ind., gospo.) • izdelava katastra vodnih virov in objektov zajema	pregled	premajhna zavest	MOP LS		
Varovanje virov pitne vode	izvedba varovanja	Zaščita (varstveni pasovi)	• karte ranljivosti • sanacijski ukrepi	se izvaja	dolgotrajen proces, finan- čno obsežno	MOP, LS, upravljalci	veliki	nekaj let
zajemi pitne vode:	ureditev statusa virov kontrola količin zajema	Zaščita in varovanje voda	• ureditev upravljanja • obnovitev distribucijskega sistema • odloki o zaščiti	jasni postopki	finance relacija LS-javna služba	MOP, upravljal- ci, LS	velika	odvisno od cenovne politike
Prodonosnost	vzpostavitev ce- lostnega siste- ma kontrole prodonosnosti	Omogočanje naravnega , vendar varne- ga toka plavin	• aktivna vzdrževalna dela • protierozijska zaščita	različni finančni viri	novelirane strokovne osnove visoki stroški	MOP, LS	velika	stalno usmerjanje
Ogroženost jezov in drugih stabilizacijskih objektov v vodotokih	sanacija objektov na vodotokih	Ustrezno funkcioniranje objektov	• priprava načrtov sanacije objektov • izdelava finančnega plana • redno vzdrževanje	znani postopki	velika finančna sredstva	MOP LS	veliki	nekaj let
Premajhen obvodni prostor	povečanje obvodnega prostora (obrežni pas) glede na tip vodotoka ali vodnega pojava	Kontrola vod- nega režima Dvig ekološ- ko/ naravo- varstvenih vrednosti prostora	• izdelava predloga • osveščanje • delo z lastniki zemljišč • obrežja porepuščati naravni sukcesiji zarasti (avtohtone vrste!)	predlog izdelan v NUP-u, sukcesija zarasti	lastništvo parcel ob vodi, premajhna zavest	LS, MOP društva, koncesio- narji	majhna	5 – 10 let
Poplavne površine	ohranitev obsto- ječih in reakti- vacija nekdanjih in novih možnih	Kontrola vodnega režima	• določitev poplavnih površin, izdelava kart • vpeljava v postopke pla- niranja in gospodarjenja	znan problem, znani postopki in metoda, kri- tičen problem	Lastništvo, veliko intere- sov za rabo teh površin	MOP	velika	2 leti
Geomorfološke in ekosistemske lastnosti strug in drugih vodnih pojavnost: mean- dri, poplavne loke in travniki, mliščice, mo- krišča, blata...	varstvo naravnih odsekov, meandrov in mliščic	Vzdrževanje vodnega režima, varstvo živega sveta in krajinske podobe	• določitev con varovanja strug in obvodnega pro- stora (poplavni logi, travniki, tolmuni, brzice) • določitev in programa varstva in renaturacij degradiranih odsekov	velika prioriteta, rešuje druge probleme	kompleksen problem, lastniki	MOP	velika	do 10 let
mokrišča	ohranitev in revitalizacija mokrišč	Varovanje ekosistemov, vodnih količin in kakovosti	• conacija funkcijskih determinant • opredelitev pogojev obstoja (driving forces)	znana pomembnost mokrišč	druga raba	MOP, LS, UE		

Funkcija obvodnega vegetacijskega pasa z retencijami:

- večanje retencijskih površin in dvig ekoloških in naravovarstvenih vrednosti vodnega prostora
- kontrola dinamičnih pojavov (prodonosnost, erozija, visoke vode, nizke vode)
- izboljšanje kakovosti vode
- razvoj vodnih in obvodnih habitatov (bivališče, skrivališče, viri hrane, lovišče, reprodukcija...) - večja biodiverziteteta, podpora ekološkim specialistom

- večanje krajinske prestrsti prostora in možnosti sprehodov, rekreacije, sprostitve...

MOP

LS

RZS- RD

RS-Protokol

UE

Ministrstvo za okolje in prostor

Lokalne skupnosti

Ribiška zveza Slovenije – Ribiške družine

Republika Slovenija – Protokol

Upravna enota

odlaganja odpadkov. V zavesti ljudi je posreden vpliv človeka na kakovost vode in s tem na ekološko vrednost vodnega okolja največji okoljski problem v povodju. V tem je opazna pomembnost razširjanja reševanja vodne problematike z vodotokov na povodje. nazorna postane slika pri opisovanju problemov v zvezi s količinami in fizičnimi lastnostmi vodnega okolja. Problemi suš in nizkih pretokov imajo podobno vrednostno opredelitev kot problemi fizičnih destrukcij vodnega okolja (melioracije, regulacije). V tretjo kategorijo sodijo problemi visokih vod in prodonosnosti, ki še vedno ostajajo predvsem problemi stroke. Pojave visokih vod in procesov prodonosnosti povezujemo le z erozijo in s tem nevarnostjo, manj pa s celotno vodno in ekološko dinamiko v povodju.

Metodo ocenjujemo kot ustrezno, saj pušča odprt prostor različnim formulacijam problema. Te kažejo na razmere v prostoru, poznavanje okoljske problematike in razumevanje vodnega sistema. Problemi niso vrednostno opredeljeni, čeprav iz vsebin, ki so opisane v drugih rubrikah (pozitivne, negativne strani predlagane akcije, nosilci, stroškovni in terminski plan), izhaja izdelava prioritete sheme akcij.

Mag. Lidija Globevnik, univ. dipl. inž. gradb.,
Vodnogospodarski inštitut, Ljubljana

Viri:

Krumpe, E. E. and McCoy L.: Techniques for resolving conflict in natural resource management. V: Saurier, R., E. and Meganck, R., A., eds.: Conservation of Biodiversity and the New Regional Planning, Organisation of American States & IUCN – The World Conservation Union, 1995. str. 67-74,
Globevnik, L.: Načelo trajnosti in vodnogospodarsko načrtovanje. *Urbani izziv*, št. 32-33. 1997. str. 78-83.
Globevnik, L et al.: Vodnogospodarski načrti povodij – Načrt urejanja povodja Kokre, Vodnogospodarski inštitut (Investitor: Ministrstvo za okolje in prostor – Uprava RS za varstvo narave in Komunalno podjetje Komunala Kranj), C – 694, Ljubljana 1998.

Blanka BARTOL
Mojca GOLOBIČ
Iztok KAVČIČ
Janez LOGAR
Janez MARUŠIČ
Aleš MLAKAR
Tanja SIMONIČ

Anketno ocenjevanje kot način pridobivanja meril v postopku prostorskega planiranja

Ključna koraka, ki v postopkih prostorskega planiranja povečujejo objektivnost, sta identifikacija vseh različnih razvojnih in varovalnih zahtev ter njihova enakovredna obravnava oziroma vrednotenje. Zato morajo informacije o določenem problemu poleg podatkov o fizičnih in družbenoekonomskih stvarnosti vsebovati tudi podatke o vrednotah vpletenih interesnih skupin. Uporaba podatkov o fizičnem prostoru in družbenoekonomskih kazalcev je del utečenega planerskega postopka. Zbiranje in vključevanje vedenja ter predstav lokalnih prebivalcev o prostoru v postopek planiranja pa je manj raziskana tema, o kateri govori pričujoči članek. Prispevek je pripravljen na osnovi ugotovitev iz raziskovalne naloge za Ajdovščino pod mentorstvom prof. dr. Janeza Marušiča na oddelku za krajinsko arhitekturo na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani. Cilj raziskovalne naloge je bil preskusiti načine pridobivanja meril, ki izražajo predstave lokalnih prebivalcev, in ugotoviti možnosti njihove uporabe.

1. Uvod

Legitimnost¹ planov je eden od ključnih pogojev uspešne prostorske politike. Med pomembnimi dejavniki, ki na legitimnost vplivajo, sta transparentnost in prepričljivost postopkov. Transparentnost pomeni razumljivost, odprtost in ponovljivost planerskega postopka. Idealnega postopka ni, vendar se mu lahko približamo z načinom dela. Prepričljivost je ključna pri oblikovanju meril in postopkih vrednotenja, kar je osrednje delo v načrtovalskem procesu. Načrtovalec se pogosto sprašuje, ali so merila, ki jih uporablja, prava in zadostna in ali bodo pripeljala do prepričljivih rezultatov. Zato bi morali merila pridobivati tudi s pomočjo lokalne skupnosti, ki prostor dobro pozna in ima do njega izoblikovan vrednostni odnos, ki opredeljuje sprejemljivost načrtovanih sprememb.

Vključevanje lokalne javnosti v postopke planiranja sodi običajno v fazo javnih razgrnitev, ko je osnutek načrtov ali planov že pripravljen. Takrat se lahko prebivalci zgolj odzovejo na pripravljena gradiva. V postopek vstopajo sorazmerno pozno, čeprav bi bilo lahko njihovo sodelovanje koristno že v fazi priprave in oblikovanja meril v načrtovalskem postopku. To pogosto izzove bodisi pasivnost bodisi nekonstruktivno in apriorno zavračanje predloga, kar oboje škodi uspešnosti plana.

Hipoteza raziskave je bila, da je mogoče iz lokalnega vedenja o problemu izluščiti merila za opredeljevanje območij za razvojne in varstvene dejavnosti. Predstave lokalnih prebivalcev o urejanju prostora so lahko različne, skupno pa jim je holistično gledanje na prostor, iz katerega merila za opredelitve niso neposredno razpoznavna. Lokalne predstave in vrednote je zato treba prevesti v obliko, uporabno v planerskem postopku.

Cilji naloge so bili:

- izluščiti merila, ki so vgrajena v celostni odnos ljudi do prostora ter razvojnih in varstvenih vprašanj;